

Elektronik Kütüphanecilik Semineri: Bir Değerlendirme

Yaşar Tonta ve Mehmet Emin Küçük

H.Ü. Kütüphanecilik Bölümü
06532 Beytepe, Ankara
tonta@hacettepe.edu.tr
mkucuk@hacettepe.edu.tr

Özet

Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü tarafından 4-8 Eylül 2000 tarihlerinde Beytepe’de (Ankara) "**Elektronik Kütüphanecilik**" konulu bir seminer düzenlenmiştir. Bu seminere çeşitli üniversite, kamu, özel ve askeri kuruluş kütüphanelerinden ve bilgi merkezlerinden toplam 29 kişi katılmıştır. Seminerde elektronik kütüphanecilikle ilgili çeşitli konularda her birisi 50 dakika süren 17 oturum ve 11 uygulama gerçekleştirilmiştir. Seminere katılanlara hem her oturumla ilgili hem de genel olarak seminerin tamamıyla ilgili anketler uygulanmıştır. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu (%81) semineri "çok iyi" bulmuşlardır. Bu makalede, adanmış bir takımın uyumlu ve özverili çalışmaları sonucu gerçekleştirilen söz konusu seminerde edinilen deneyimler özetlenmekte ve katılımcılara uygulanan anket sonuçları değerlendirilmektedir.

1. Giriş

Hacettepe Üniversitesi (H.Ü.) Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümünde oluşturulan çalışma gruplarından birisi de "Seminer-Sempozyum" Çalışma Grubudur. Bu Grup, yaptığı kütüphanecilikle ilgili çeşitli konularda seminerler düzenlenmesinin yararlı olacağı sonucuna varmıştır. Bölüm Kurulunun da bu öneriyi desteklemesiyle birlikte Mayıs 2000’de çalışmalar başlatılmıştır. Bölüm öğretim üyelerinden **Yaşar Tonta** ve **M. Emin Küçük**’ün önerdikleri "Elektronik Kütüphanecilik" konulu seminerin gerçekleştirilmesine karar verilmiş ve adı geçen öğretim üyelerinin önderliğinde bir takım çalışması başlatılmıştır. Yapılan işbölümü sonucu Dr. Tonta seminer koordinatörü ve eğitmen, Dr. Küçük seminer yürütücüsü ve eğitmen, Bölüm araştırma görevlilerinden **Erol Olcay** grafik tasarım ve laboratuvar sorumlusu, Bölüm uzmanlarından **Faik Demirbaş** web sorumlusu, araştırma görevlileri **Umut Al**, **Tuğkan Tepiltepe**, **Yurdağül Ünal** ve **Selim Vanlı** ise seminer hazırlık ve uygulamalarında yardımcı elemanlar olarak görevlendirilmişlerdir.

Mayıs 2000’de çalışmalara başlayan seminer takımı önce 4-8 Eylül 2000 tarihlerinde H.Ü. Kütüphanecilik Bölümünde (Beytepe, Ankara) yapılması kararlaştırılan seminerin duyurulması ve seminerin gerçekleştirilmesiyle ilgili lojistik desteğin sağlanması üzerinde yoğunlaşmış, daha sonra ise seminer sunuş ve uygulamalarının içeriği üzerinde çalışmıştır.

Seminerin duyurulması ve tanıtımı, posta, elektronik posta (e-posta), kütüphanecilerin tartışma listesi "kutup-l" ve seminer web sitesi (<http://www.kut.hacettepe.edu.tr/seminer/>) aracılığıyla, destek ve katılımcı sağlamak üzere sektörde çalışan yerli ve yabancı firmalar ve bilgi merkezleri olmak üzere iki gruba yönelik olarak gerçekleştirildi. Farklı sektörlerde yer alan kütüphane ve dokümantasyon daire başkanlıklarına da birer mektup gönderilerek seminerin duyurusu ve tanıtımı yapılmıştır. Potansiyel olarak seminere destek verebilecek firmalarla iletişime geçilerek, kendilerine seminer süresince ürünlerini tanıtmak amacıyla stand açabilecekleri, seminer sosyal etkinliklerini (yemek, kokteyl ve çanta dağıtımı gibi) destekleyebilecekleri, ürünlerinin kullanımına yönelik deneme hesapları açabilecekleri bildirilmiştir. Yapılan çağrıya firmaların çoğunluğu olumlu yanıt vererek ürünlerine yönelik deneme hesapları açmışlar, düzenlenen yemek ve kokteyllere ve katılımcılara dağıtılan çanta ve içeriğine maddi destek sağlamışlardır. Ayrıca, EBSCO Information Services Türkiye ve TOTAL Bilişim şirketleri, ürün ve hizmetlerini tanıtmak amacıyla birer stand açmışlardır.

Seminerin yaygın tanıtımının yanı sıra seminerin başarısını etkileyecek bir diğer unsur hiç kuşkusuz böyle bir seminerin gerekli kıldığı lojistik desteğin sağlanmasıdır. Uygulamalarla desteklenen bir seminer sırasında elektrik ve İnternet bağlantısının kesilmesi ve katılımcıların rahat etmesini sağlayacak olanakların sağlanamaması seminerin başarısını olumsuz yönde etkileyebilirdi. Seminer öncesinde Ankara’da yapılan sürekli elektrik kesintileri ve Hacettepe Üniversitesinin İnternet bağlantısındaki düzensizlik seminer takımını endişelendiren en önemli konu olmuştur. İnternet bağlantısının gerçekleştirilememe olasılığı göz önünde bulundurularak laboratuvardaki tüm bilgisayarların modem-telefon bağlantısı kurularak yedek bir olanağın yaratılması düşünülmüştür. Ancak, yaklaşık 40 bilgisayara telefon bağlantısının sağlanması mümkün olamadı. Kaldı ki elektrik kesilmesi durumunda bu çözümler çalışır hale getirilemeyecekti. Bunun yerine Üniversitenin Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığındaki teknik ekibin seminer süresince “alarm”da olması ve elektrik kesintisi olması durumunda Üniversitenin kesintisiz güç kaynağının seminerin gerçekleştirileceği yer olan Edebiyat Fakültesi Bilgisayar Laboratuvarını destekleyebilmesi için gerekli alt yapının sağlanması en uygun çözüm olarak ortaya çıktı. Bu çözüm seminer süresince hiç bir aksaklık meydana gelmeden işledi.

İnternet bağlantısının kesilmesi durumunda sunuşların ve uygulamaların aksamadan sürdürülebilmesi için tüm uygulamaların önceden gerçekleştirilerek videoya kaydedilmesi seçeneği de değerlendirildi. Ancak bu tür "konserve" uygulamaların katılımcıları "canlı" İnternet bağlantısının kazandıracığı deneyimlerden yoksun bırakacağı düşünülerek bu yola gidilmedi. Çünkü o zaman uygulama oturumları da eğitimcilerin diğer oturumlarda yaptıkları sunuşlara benzeyecek ve katılımcılar elektronik bilgi kaynaklarını ve bilgi hizmetlerini deneme şansı elde edemeyeceklerdi.

Teknik desteğin yanı sıra katılımcıların konaklama, haberleşme, sosyal etkinliklere ulaşım, kahvaltı, öğle yemeği, ders aralarındaki ikramlar vb. gibi gereksinimlerini kolayca giderebilmeleri için gerekli lojistik destek sağlanmış ve ders sunumlarına ilişkin dosyalar önceden hazırlanarak katılımcılara kayıt sırasında dağıtılmıştır.

Elektronik Kütüphanecilik Seminerinin içeriği tarafımızdan hazırlanmıştır. Önce elektronik kütüphanecilikle ilgili konular belirlenerek oturum başlıkları saptanmış, bu oturumlarla ilgili ne tür uygulamalar yapılacağı kararlaştırılmıştır. Programda önce elektronik kütüphanecilikle ilgili genel oturumlar, daha sonra elektronik bilgi kaynakları ve bilgi hizmetleriyle ilgili temel konular (derme yönetimi, işbirliği, elektronik bilgi kaynaklarının kataloglanması, vd.), son olarak da elektronik kütüphanelerin kurulmasına ve yönetimine ilişkin oturumlara yer verilmesinin yararlı olacağı sonucuna varılmıştır.

Belirlenen oturumlarla ilgili sunuşların hazırlanması toplam iki aylık bir süre almıştır. Bu süre içerisinde oturum konularıyla ilgili çeşitli kaynaklar değerlendirilmiş, sunuşlarda örnek olarak kullanılacak elektronik bilgi kaynakları ve bilgi hizmetlerinin web sayfaları belirlenmiştir. Daha sonra sunuş slaytları PowerPoint ortamında hazırlanarak bastırılmış ve katılımcılar için hazırlanan dosyalara konulmuştur. Söz konusu slaytlar seminere katılmayanların da sunuş slaytlarından yararlanması için, seminerin başlamasından yaklaşık bir hafta önce, yukarıda verilen seminer web sayfasından herkesin kullanımına açılmıştır.

2. Seminer Programı

Seminer 4 Eylül Pazartesi günü H.Ü. Kütüphanecilik Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. **Nilüfer Tuncer** ve H.Ü. Edebiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. **Tuğrul İnal**’ın açılış konuşmalarıyla başlamıştır. Seminer süresince her birisi 50 dakikalık toplam 17 sunuş, yedi uygulama oturumu ve iki firma sunuşu gerçekleştirilmiştir. Seminer programı [Ek 1](#)’de sunulmuştur. Daha önce de değinildiği gibi, seminerle ilgili ayrıntılı bilgilere, seminer programına ve sunuşlar sırasında kullanılan slaytların kopyalarına yukarıda verilen seminer web sayfasından da erişilebilmektedir.

Seminerin ilk gününde (4 Eylül 2000) “İnternet ve Kütüphanecilik”, “Elektronik Yayıncılık” ve “Elektronik Bilgi Kaynakları (I-II)” başlıklı sunuşlar yapılmıştır. “İnternet ve Kütüphanecilik” dersi kapsamında İnternet ve araçları, İnternet üzerindeki bilgi kaynakları tanıtılmış, İnternet’te içerik ile, bilgi teknolojisi ve içerik bütünleşmesi sorunları tartışılarak elektronik kütüphane kavramı açıklanmıştır. “Elektronik Yayıncılık” oturumunda, “elektronik yayın”ın tanımı yapılmış, elektronik yayıncılığın tarihsel gelişimi ve elektronik yayıncılığa ilişkin sorunlar incelenmiştir. “Elektronik Bilgi Kaynakları (I-II)” oturumunda ise, elektronik bilgi kaynakları türleri, elektronik kütüphane, arşiv, müze, haber ajansları, web tv ve radyolar, bibliyografik ve tam metin veri tabanları, kooperatif ve konsorsiyum çalışmaları örneklendirilerek incelenmiştir. Bu oturumlara yönelik

uygulamalarda ise ağ aracılığıyla erişilebilen çeşitli bilgi kaynakları (çevrimiçi kataloglar, e-dergiler, e-kitaplar, e-gazeteler, e-tezler, e-kütüphaneler, vd.), bibliyografik ve tam metin veri tabanları tanıtılmıştır. Seminer süresince Cambridge Scientific Abstracts, EBSCO Information Services, SwetsBlackwell, TDNet gibi birçok yayınevi ve firmaya ait veri tabanlarına, elektronik dergilerin tam metinlerine ve çeşitli bilgi hizmetlerine (içindekiler sayfası hizmetleri, güncel duyuru hizmetleri, vd.) deneme amacıyla erişim sağlanmıştır. (Seminer süresince katılımcılara açık olan elektronik veri tabanları ve diğer bilgi hizmetlerinin listesi [Ek 2](#)'de verilmektedir.) EBSCO Information Services Türkiye, SwetsBlackwell, Gale Grubu ve ITS firmalarının temsilcileri seminer sırasında katılımcıların sorularını yanıtlamışlardır. ProQuest, Web of Science, Encyclopaedia Britannica gibi bazı veri tabanlarına ve bilgi hizmetlerine ise H.Ü. Merkez Kütüphanesi aracılığıyla erişim sağlanmıştır.

Seminerin ikinci gününde (5 Eylül 2000) "Arama Motorları: Bilgi Keşfetme ve Erişim Araçları", "Elektronik Bilgi Hizmetleri", "Elektronik Derme Yönetimi" ve "Elektronik Bilgi Kaynaklarının Sağlanmasında ve Kullanımında İşbirliği ve Konsorsiyumlar" başlıklı oturumlar yapılmıştır. "Arama Motorları: Bilgi Keşfetme ve Erişim Araçları" oturumu kapsamında bilgi keşfetme ve erişim araçları tanıtılmış ve çalışma ilkeleri incelenmiştir. "Elektronik Bilgi Hizmetleri" oturumu kapsamında, kullanıcı hizmetlerindeki yönelimler, bunların yönetim ve örgütsel yapıya yansımaları, erişim/sunum seçenekleri, elektronik bilgi hizmeti türleri, hizmetlerin kişiselleştirilmesi ve kullanıcı-personel eğitimi konuları aktarılmıştır. "Elektronik Derme Yönetimi" oturumu kapsamında, "erişim-sahip olma" ikilemi tartışılmış, derme yönetim stratejileri, elektronik derme yönetimini etkileyen faktörler, derme yönetim modelleri ve elektronik kaynak seçim ölçütleri incelenmiştir. "Elektronik Bilgi Kaynaklarının Sağlanmasında ve Kullanımında İşbirliği ve Konsorsiyumlar" oturumu kapsamında ise işbirliği kavramı ve işbirliğini zorunlu kılan nedenler tanımlanmış, mevcut konsorsiyumlardan bazı örnekler verilmiş, konsorsiyum kurma aşamaları ve ülkemizdeki konsorsiyum çalışmaları ve lisans anlaşmaları tartışılmıştır.

Uygulamalarda ise çeşitli arama motorları tanıtılmış, çeşitli firmalar tarafından sunulan danışma, içindekiler sayfası, güncel duyuru ve elektronik belge sağlama hizmetleri ile bazı elektronik kütüphaneler tarafından sunulan kişiselleştirilmiş hizmetler (örneğin, Kuzey Karolina Eyalet Üniversitesince geliştirilen "MyLibrary") tanıtılmıştır. Bir başka uygulama oturumunda ise elektronik içerik sağlamak amacıyla imzalanan lisans anlaşmalarının belli başlı bölümleri gözden geçirilmiş ve dikkat edilmesi gereken noktalar üzerinde durulmuştur.

Seminerin üçüncü gününde (6 Eylül 2000) "Elektronik Kütüphaneciliğin Ekonomisi", "Elektronik Kütüphanecilik ve Entellektüel Mülkiyet Hakları", "Elektronik Kütüphanelerde Koruma ve Arşivleme" ve "Elektronik Yayınların Kataloglanması ve Dizinlenmesi" başlıklı sunuşlar yapılmıştır. "Elektronik Kütüphaneciliğin Ekonomisi" oturumu kapsamında elektronik bilginin fiyatlandırılması modelleri incelenmiş, ekonomik sorun ve ekonomik modeller tartışılarak lisans ücretlerine ilişkin örnekler verilmiştir. "Elektronik Kütüphanecilik ve Entellektüel Mülkiyet Hakları" oturumu kapsamında, dijital yayın teknolojisi, değişen telif hakkı anlayışı, telif hakkı kapsamı ve telif hakkı yasaları ve ihlallere karşı teknolojik önlemler konuları aktarılmıştır. "Elektronik Kütüphanelerde Koruma ve Arşivleme" oturumu kapsamında koruma ve arşivleme kavramları tanımlanmış, erişim-kopyalama-arşivleme ilişkisi ortaya konulmuş, yönetsel sorunlar ve konuyla ilgili görevler tartışılarak mevcut projelerden bazıları örneklenmiştir. "Elektronik Yayınların Kataloglanması ve Dizinlenmesi" oturumu kapsamında ise, kataloglama ve dizinleme kavramları tanımlanmış, çevrimiçi dünyadaki bilginin düzenlenmesine ilişkin sorunlar ortaya konulmuş, çözüm olarak ortaya çıkan "metadata" kavramı, metadata oluşturma araçları, metadata standartları ve Dublin Core metadata standardı incelenmiş ve dijital nesne tanımlama (DOI-Digital Object Identifier) sistemi hakkında bilgi verilmiştir.

Belirtilen derslerin yanı sıra EBSCO Information Services Türkiye firması temsilcileri ürünlerini tanıtan bir sunuş yapmışlardır. Uygulama oturumlarında ise bazı dizinleme servisleri tanıtılmış, çeşitli metadata editör ve yaratıcılarından örnekler incelenerek bazı elektronik kaynaklarının metadata bilgisi oluşturulmuş/yaratılmıştır.

Seminerin dördüncü gününde (7 Eylül 2000) "Elektronik Kütüphanecilik Alt Yapısı", "Elektronik Kütüphanelerde Erişim Yönetimi", "Elektronik Kütüphaneler ve Otomasyon Yazılımları" ve "Elektronik Kütüphanelerin Kurulması ve Yönetimi" oturumları gerçekleştirilmiştir.

"Elektronik Kütüphanecilik Alt Yapısı" oturumu kapsamında, alt yapı ve alt yapının temel bileşenleri, yeni teknolojiler ve teknolojik sorunlar, teknik standartlar, bazı örnek mimariler incelenerek, ülkemizde konuyla ilgili olarak nelerin yapılabileceği tartışılmıştır. "Elektronik Kütüphanelerde Erişim Yönetimi" oturumunda erişim yönetimi kavramı açıklanarak erişim yönetimi sorunları tartışılmış, erişim yönetimine ilişkin yaklaşımlar tartışılarak, konu İngiltere'deki ATHENS Ulusal Erişim Yönetim sistemi örneklenerek incelenmiştir. "Elektronik

Kütüphaneler ve Otomasyon Yazılımları” oturumu kapsamında elektronik kütüphane ve bileşenleri ve sistem seçiminde göz önüne alınacak unsurlar incelenerek, katılımcıların kütüphanelerinde varolan yazılımlar tartışmaya açılmıştır. “Elektronik Kütüphanelerin Kurulması ve Yönetimi” oturumunda ise sistem kurma aşamaları, seçenekler ve yaklaşımlar incelenmiştir.

Uygulama oturumlarında yurt dışındaki dağıtık mimariye dayalı olarak geliştirilen bazı elektronik kütüphanelerin web sayfaları ziyaret edilmiştir. TOTAL Bilişim Teknolojileri şirketi tarafından geliştirilen TEKS (TOTAL Elektronik Kütüphane Sistemi) adlı kütüphane otomasyon yazılımı firma temsilcisi tarafından tanıtılmıştır.

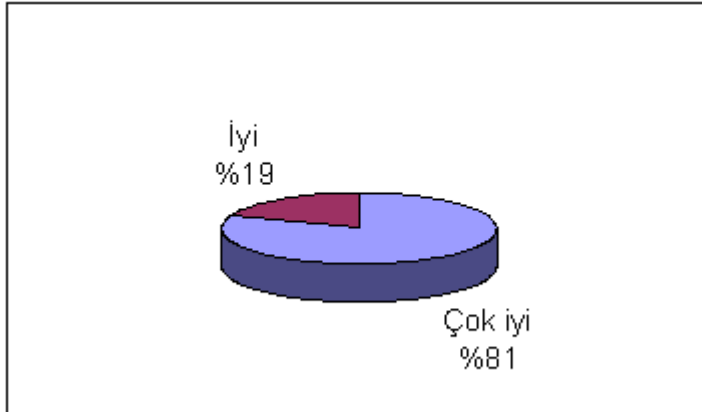
Seminerin beşinci ve son gününde (8 Eylül 2000) ise “Elektronik Bilgi Yönetimi” başlıklı genel bir oturum gerçekleştirilmiştir. Bu ders kapsamında, elektronik bilgi çevresi, elektronik bilgi stratejisi ve politikaları, elektronik bilginin denetimi, bilgi davranışı ve kültürü, elektronik bilgi personeli, elektronik bilgi yönetimi süreçleri, elektronik bilgi mimarisi, elektronik bilgi teknolojisi ve elektronik bilgi yönetimindeki yaklaşımlar incelenmiştir. Dersin ardından tartışma açılmış ve bazı firma temsilcilerinin de katıldığı bir oturumda seminerin genel bir değerlendirmesi yapılmış ve elektronik kütüphanecilik alanındaki bazı yönelimlere dikkat çekilmiştir. Seminer değerlendirme sonuçlarını özetleyen kısa bir sunuşun ardından katılanlara katılımcı belgelerinin verilmesiyle seminer sona ermiştir.

3. Değerlendirme

Katılımcılar seminer sonunda seminerin tamamının değerlendirilmesine yönelik bir “Genel Değerlendirme Formu” (Ek 3) doldurmuşlardır. Ayrıca, seminerde yapılan her sunuştan sonra katılımcılardan sunuşla ilgili sorular içeren bir “Değerlendirme Formu” (Ek 4) doldurmaları istenmiştir. Seminer sonunda bu formlarda yer alan bilgiler bir istatistik değerlendirme yazılımına (SPSS for Windows) aktarılmış ve seminerle ilgili katılımcıların görüş ve önerileri değerlendirilmiştir. Aşağıdaki değerlendirmeler söz konusu formlardan edinilen bilgilere dayanmaktadır.

3.1 Genel Değerlendirme

Seminere katılanların %81’i seminerin tamamını genelde “Çok iyi”, %19’u ise “İyi” olarak değerlendirmişlerdir (Şekil 1). (Diğer seçenekler işaretlenmemiştir.)

Şekil 1. Seminerin Genel Değerlendirmesi (N=26)

Seminer sırasında sunulan laboratuvar olanakları katılımcılar tarafından son derece yeterli bulunmuştur (%85 “Çok iyi”, %15 “İyi”). Katılımcıların %46’sı laboratuvar uygulamalarını “Çok iyi”, %38’i “İyi”, %4’ü ise “Zayıf” olarak nitelendirmişlerdir (%12’si ise bu soruyu yanıtlamamışlardır). Sunuşların yapıldığı sınıfı katılımcıların %46’sı “Çok iyi”, %42’si “İyi”, %8’i “Zayıf” bulmuşlardır.

Katılımcılar seminer sırasında personelin ilgisinden (%85 “Çok iyi”, %15 “İyi”) son derece memnun kalmışlardır. Katılımcıların seminer sırasındaki yönlendirme (%77 “Çok iyi”, %19 “İyi”) ve konaklama/ulaşım hizmetleriyle (%69 “Çok iyi”, %19 “İyi”) ilgili düşünceleri de olumludur. Katılımcıların yaklaşık %75’i sunuşlar sırasındaki ikramları ve firmalar tarafından verilen kokteyl ve akşam yemeklerini “Çok iyi” olarak nitelendirmişlerdir.

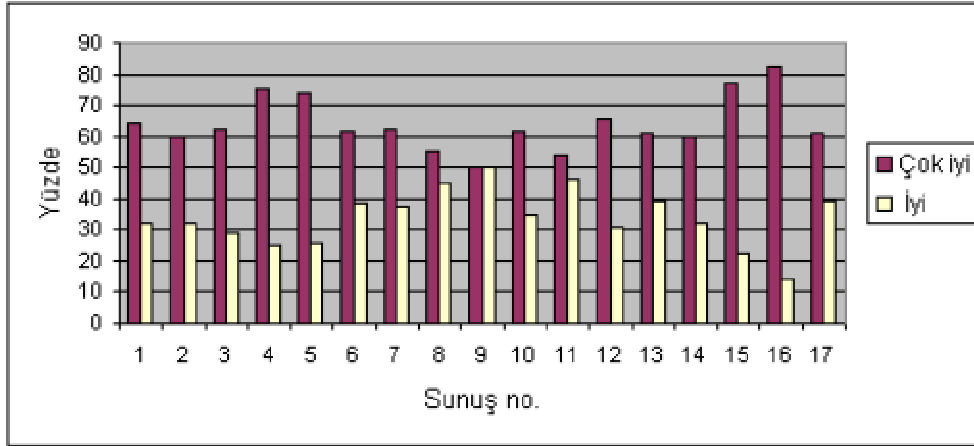
Katılımcıların %69’u seminer öncesi iletişim hizmetlerini “Çok iyi”, %27’si ise “İyi” olarak nitelendirmişlerdir. Aynı oranlar seminer öncesi web hizmetleri için sırasıyla %69 ve %23, seminer öncesi konaklama ve rezervasyon bilgileri için ise %54 ve %12’dir (katılımcıların %35’i bu soruyu yanıtlamamışlardır-bu oran konaklama konusunda seminer takımından bir talepte bulunmayanları yansıtmaktadır).

3.2. Sunuşların Değerlendirilmesi

Katılımcıların %64’ü sunuşları “Çok iyi”, %34’ü ise “İyi” olarak değerlendirmişlerdir. (Katılımcıların %2’sinin bu soruyu yanıtlamadıkları saptanmıştır. “Geliştirilmesi gerekli” ve “Zayıf” seçenekleri hiçbir katılımcı tarafından işaretlenmemiştir. Toplam 414 form doldurulmuştur.)

Katılımcıların her bir sunuşla ilgili değerlendirmeleri [Tablo 1](#)’de verilmiştir. Bütün sunuşlar katılımcılar tarafından genellikle “Çok iyi” olarak değerlendirilmiştir. Toplam 17 sunuşun her birini “Çok iyi” olarak değerlendirenlerin oranı %50 ile %82, “İyi” olarak değerlendirenlerin oranı ise %14 ile %50 arasında değişmektedir (sunuş başlıkları numaralarıyla birlikte [Ek 1](#)’de verilmiştir).

[Tablo 1.](#) Sunuşların Değerlendirilmesi

Formda yer alan içerik ve sunuş hakkındaki diğer sorularla ilgili değerlendirmeler aşağıda verilmiştir.

Katılımcıların tamamı eğitmenlerin bilgi düzeyini yeterli “Çok iyi” ya da “İyi” olarak nitelendirmişlerdir. Katılımcılar eğitmenlerin sunuş stillerini ve materyali anlaşılır biçimde sunmalarını %99 oranında “Çok iyi” ya da “İyi” bulmuşlar, eğitmenlerin sorulara verdikleri yanıtlardan da %98 oranında memnun kalmışlardır.

Katılımcıların %98’i sunuş içeriklerinin uygun düzeyde sunulduğunu, %97’si sunuş içeriklerinin yararlı materyali kapsadığını ve iyi düzenlendiğini, %96’sı içeriğin ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olduğunu ve yararlı slayt ve notlar içerdiğini, %94’ü sunuşların etkili aktiviteler içerdiğini düşünmektedirler.

3.3. Katılımcıların Sunuşlarla İlgili Görüş ve Önerileri

Katılımcılar her sunuşla ilgili bazı görüş ve önerilere de değerlendirme formlarında yer vermişlerdir. Bu görüş ve önerilerden bazıları aşağıdadır:

“Türkçe terimlerde biraz problem yaşadım.” (1. sunuş: İnternet ve Kütüphanelilik)

"Teknik terimlerin Türkçe ve İngilizce karşılıkları her zaman bir arada verilmeli, çünkü bu konuda sıkıntılıyız. Anlamını bilmediğim bazı kelimelerin Türkçe karşılıklarını bu seminerde gördüm ve son derece yararlı oldu." (1. sunuş: İnternet ve Kütüphanecilik)

"Mükemmel." (1. sunuş: İnternet ve Kütüphanecilik)

"Yeterli örnekler göremedim." (2. sunuş: Elektronik Yayıncılık)

"Mükemmel." (2. sunuş: Elektronik Yayıncılık)

"Zaman darlığı için biraz hızlı geçti." (sic) (3. sunuş: Elektronik Bilgi Kaynakları I)

"Biraz daha geniş zaman ayrılabilirdi." (4. sunuş: Elektronik Bilgi Kaynakları II)

"Mükemmel." (4. sunuş: Elektronik Bilgi Kaynakları II)

"Faydalı olacağıma düşündüğünüz birkaç web sitesine (ortak uygulama olarak) giriş yapmamızı sağlar mısınız?" (4. sunuş: Elektronik Bilgi Kaynakları II)

"Son derece akıcı ve anlaşılır bir anlatım." (5. sunuş: Arama motorları)

"Arama stratejilerine daha fazla değinilebilirdi." (5. sunuş: Arama motorları)

"Zaman az geldi. Bu bölüme daha çok zaman gerekli idi." (6. sunuş: Elektronik Bilgi Hizmetleri)

"Sadece üniversite kütüphaneleri ile ilgiliydi." (8. Sunuş: Elektronik Bilgi Kaynaklarının Sağlanması ve Kullanımında İşbirliği)

"Konsorsiyumla ilgili olarak branş kütüphanelerinin durumu da araştırılmalı. Bu konuda üniversite kütüphaneleri dışında kalan kütüphaneler ne yapabilir?" (8. Sunuş: Elektronik Bilgi Kaynaklarının Sağlanması ve Kullanımında İşbirliği)

"Şirket arşivlerinde de kayıtların elektronik olarak tutulmasına ilişkin bölüm de eklenirse daha iyi olurdu." (11. Sunuş: Elektronik Kütüphanelerde Koruma ve Arşivleme)

"Uluslararası projelerden örnekler daha iyi incelenebilirdi. Türkiye örnekleri?" (11. Sunuş: Elektronik Kütüphanelerde Koruma ve Arşivleme)

"Bu oturumda ortak bir uygulama yapılmalıydı." (12. sunuş: Elektronik Yayınların Kataloglanması ve Dizinlenmesi)

"Konu çok iyi ama yeterli açıklama yapılmadı. Ayrıntılara inilebilirdi. Çok hızlı geçildi." (12. sunuş: Elektronik Yayınların Kataloglanması ve Dizinlenmesi)

"Harika bir ders ve çok iyi bir organizasyon." (14. Sunuş: Elektronik Kütüphanelerde Erişim Yönetimi)

"Altı ayrı yazılımı ana hatları ile veren tablo, yine isim kullanılmadan (firma) gerçek rakamlarla verilebilir miydi?" (16. sunuş: Elektronik Kütüphanelerin Kurulması ve Yönetimi)

"Bence 16. oturuma daha geniş yer ayrılabilir ve daha detaylı anlatılabilirdi (örnekler de verilirdi)." (16. sunuş: Elektronik Kütüphanelerin Kurulması ve Yönetimi)

"Sanıyorum seminerin en can alıcı oturumu oldu ve öğrendiğimiz temel bilgilerle birlikte bu oturum bir bütün oluşturdu." (17. sunuş: Elektronik Bilgi Yönetimi)

Birçok katılımcı doldurdukları formlarda seminerle ilgili genel görüş ve önerilerini belirtmişler ve başka seminer konuları da önermişlerdir. Bunlardan bazıları herhangi bir sıra gözetilmeksizin aşağıda verilmiştir;

"Yurt dışında ve yurt içinde gördüğüm en iyi organizasyonlardan biriydi. Çok teşekkürler."

"Seminer son derece iyi organize edilmiş. Hem içerik olarak hem diğer aktivitelerin düzenlenmesi olarak bizim açımızdan oldukça yeterliydi."

"Seminerde program çok yoğun olduğu için bazı konulara derinlemesine inilecek zaman kalmadı ve çok hızlı geçildiği için fazla not alma imkânımız da olmadı. Klasördeki sunuş ekranları yanına kısaca birer cümle ile bunlara ait açıklamalar yazılabilir miydi diye düşünüyorum."

"Bilişim teknolojileri doğrultusunda mesleki bilimin gelişimi konusunda bu tür seminerlerin sürekli ve düzenli olarak yapılmasını dilerim. Teşekkürler."

“Seminer kapsamında yer alan bazı konular kapsamlı olduğu halde tam olarak açıklanamadı. Bu da sanırım öngörülen sürenin aşılması kaygısındandı. İleriki zamanlarda kapsam dahilinde birkaç konu detaylı olarak incelenebilir (kataloglama, kütüphane yönetimi, organizasyon...gibi). Teşekkürler.”

“Seminer çok profesyonel(ce) düzenlenmişti. Emeği geçen tüm Bölüm çalışanlarına teşekkür ediyorum.”

“Yılda en az bir defa Elektronik Kütüphanecilik alanındaki gelişmeler gözden geçirilebilir.”

“Özel-Araştırma kütüphane kütüphanecileri için daha özel bir seminer programı düzenlenebilir.”

“Laboratuvarda ortak uygulama örnekleri hazırlırsa daha iyi olur.”

“Her ayrıntı düşünülerek hazırlanmış çok başarılı ve faydalı bir seminer oldu.”

“Zaman zaman bazı konular çok hızlı geçildi. Bu tür seminerleri sıkça tekrarlamalı.”

“İçerik olarak yoğun bir seminer için bir hafta biraz kısa gibi görünüyor. Belki konuları biraz sınırlayıp içeriğini biraz daha zamana yayarak açıklama ve tartışma ortamını arttırmak uygun olabilir.”

“Seminer konuları biraz daha sınırlandırılabilir; çok yoğun olması dikkat dağınıklığı yaratıyor.”

“Uygulamalar daha spesifik konular üzerinde yapılıp (kursiyerler) uygulayıcılar sonuçları paylaşıp tartışabilir’ yöntemi de değerlendirilebilir.”

“Elektronik bilgi hizmeti, derme yönetimi ve bilgi yönetimi konuları kendi başlarına ve daha kısa süreli (2-3 gün) başlı başına seminer konuları olabilir.”

“Temel sorun bilgi kullanma alışkanlığı olmamasından kaynaklanıyorsa –ki bu doğrudur- bu noktada ‘topluma bilgi kullanımı nasıl öğretilir’ ya da ‘bilgi kullanma kültürü nasıl kazandırılır?’ sorunları çerçevesinde konular daha derin işlenebilir. ‘Bilgi Yönetimi’ konulu bir seminer etrafında bunları tartışabiliriz. Aynı konuda küçük ölçekli kütüphaneler için zenginleştirilmiş örnekler içeren bir seminer düzenlenebilir. Ya da düzenlediğiniz seminerdeki örnekler daha genele göre yeniden gözden geçirilebilir.”

“Güzel organize edilmiş ve planlanmıştı.”

“Böyle bir seminere ev sahipliği yapan H.Ü. Ed. Fak. Kütüphanecilik Bölümüne çok teşekkürler. Bu ve benzeri seminerlerin devamı dileğiyle.”

“Kütüphane yazılımları konusunda ülkemizdeki resmi ve ticari üreticilerin tümünün katılacağı 2 günlük bir seminer düzenlenmesi. İlgi alanımıza giren firmaların büyük çoğunluğunun katılımlarının (sunumları ve sergileri ile) sağlanması.”

“Kataloglama ve dizinleme ile ilgili daha detaylı bilgi verilebilir.”

“Elektronik bilgi kaynaklarının uygulamaları daha uzun olabilirdi. Genel olarak herşey çok ince düşünülmüş. İlgi çok iyiydi.”

“Konu çok genel olduğu için bazı sunumlar çok hızlı geçildi. Bazı elektronik kaynakları (önemli olanları) daha detaylı görmek isterdim. Benim kullandığım, kullanacağım kaynakları sonra daha ayrıntılı görmek isterdim.”

Katılımcılara hangi konularda seminer düzenlenmesini bekledikleri de sorulmuş, katılımcıların önerdikleri seminer konuları aşağıda sunulmuştur (önerinin yanındaki rakam öneren kişi sayısını göstermektedir):

- Avrupa Birliği yolunda Türk kütüphaneleri ve kütüphaneciliği
- Bilgi hizmetlerinin pazarlanması
- Bilgi merkezleri
- Derme yönetimi
- Elektronik bilgi yönetimi (özel kütüphanelerde) (5)
- Elektronik bilgi hizmetleri
- Elektronik kütüphanecilik
- Elektronik bilgi kaynaklarının sağlanması ve kullanımı
- Elektronik ortamlarda kurumsal bilgi kaynakları
- Elektronik bilgi kaynaklarının sağlanmasında ve yönetiminde hukuksal sorunlar ve çözüm önerileri
- Elektronik bilgi kaynaklarının tanıtımı
- Konsorsiyal olarak elektronik dergilerin sağlanması; konsorsiyum çalışmalarının gerekliliği
- Kütüphane hizmetlerinde yeni teknolojik gelişmeler ve Türkiye’deki araştırma kütüphanelerinde uygulama olanakları

- Kütüphane otomasyonunda standardizasyon
- Kütüphanelerarası işbirliği
- Kütüphanelerde kullanılan otomasyon yazılımları (avantaj ve dezavantaj vb.) (2)
- Kütüphanelerin değişen teknolojiyle bağlantılı olarak verdikleri özel hizmetler
- Maliyet analizi
- Metadata oluşturulması
- Web'e dayalı kütüphane sayfalarının planlanması
- Yönetim bilgi sistemleri ve kütüphaneler
- Yönetimsel ekonomi
- Teknik eğitim

Ulusal düzeyde yapılmış bir seminerde ve farklı kütüphane türlerinden gelen katılımcılar tarafından dile getirilen bu öneriler, benzer seminerler düzenleyecek kurumların göz önüne alabileceği öneriler olup, uygulamadaki meslektaşlarımızın eğitim/seminer konusundaki beklentilerinin belirlenmesinde bir "alış veriş" listesi özelliği göstermektedir.

4. Sonuç

Katılımcıların semineri gerek içerik gerekse sunuş açısından başarılı buldukları ortaya çıkmaktadır. Bazı sunuşlar süre bakımından yetersiz kalmıştır. Önerilerden de anlaşılacağı üzere elektronik bilgi yönetimi, elektronik bilgilerin sağlanması ve düzenlenmesi, kütüphane otomasyonu vb. gibi çeşitli konularda benzer seminerlere ihtiyaç duyulmaktadır. Bazı katılımcılar bu tür seminerlerin düzenli olarak yinelenmesini önermektedirler. Bazı katılımcılar uygulamaların da sunuş biçiminde (scripted) gerçekleştirilmesini yeğlemektedir. Lojistik açıdan sunuşların yapıldığı sınıfın yeterli olmadığı ortaya çıkmıştır. Bu tür seminerlerin laboratuvar ortamında, her katılımcının önünde Internet bağlantısı olan bir bilgisayar ile gerçekleştirilmesi katılımcıların daha etkin bir biçimde öğrenmelerine yardımcı olacaktır kanısındayız.

Kuşkusuz bu seminerin katılımcılara sağladıkları kadar semineri düzenleyen takım için de öğretici olduğu noktalar vardır. Öncelikle, bu tür bir organizasyon adanmış ve uyum içinde çalışabilecek bir ekibi, uygun niteliklere sahip personelin görevlendirilmesini ve seminer ekibini eşgüdüm içinde yönlendirebilecek seminer liderini gerektirmektedir.

Diğer taraftan, ders içeriklerinin katılımcıların beklentilerine uygun hale getirilmesi son derece titiz bir çalışmayı, benzer özellikleri göstermeyen (homojen olmayan) grubun ders esnasında çok iyi algılanmasını ve dersin bu gözleme göre şekillendirilmesini zorunlu kılmaktadır. Derslerin yanı sıra seminerin bazı sosyal etkinliklerle zenginleştirilmesi, seminer süresince motivasyonu bozacak (elektrik kesintisi, bilgisayar arızaları, yiyecek-içecek servislerindeki aksamalar) unsurların ortadan kaldırılması ve ders notlarının katılımcılara önceden sunulması bir seminerin başarısını etkileyen önemli faktörlerdendir.

Sonuç olarak; sürekli eğitim etkinliklerine kütüphanecilikte de büyük gereksinim duyulmaktadır. Bu ve benzeri sürekli eğitim seminerlerinin mesleki dernekler ve kütüphanecilik bölümleri tarafından sürdürülmesi gerektiği açıktır. Önerilen konular çerçevesinde farklı gruplara yönelik başka seminerler düzenlendiği takdirde katılımcıların bu seminerlere ilgi gösterecekleri ortaya çıkmaktadır. Bu ilginin iyi düzenlenmiş çeşitli sürekli eğitim etkinlikleriyle tatmin edilmesi bir zorunluluk haline gelmiştir.

Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü
"Elektronik Kütüphanecilik" Semineri
4-8 Eylül 2000, Beytepe, Ankara
Program

4 Eylül 2000 Pazartesi	
09:30-10:00	Kayıt
10:00-10:15	Açılış
10:15-11:05	1. İnternet ve Kütüphanecilik
11:05-11:20	Ara
11:20-12:10	2. Elektronik Yayıncılık
12:10-13:20	Öğle Yemeği (Beytepe Öğretim Üyeleri Kafeteryası) <i>Gale Grubu ve IT S'nin katkılarıyla</i>
13:20-14:10	3. Elektronik Bilgi Kaynakları I
14:10-14:55	<i>Uygulama I: Çevrimiçi kataloglar, e-dergiler, e-kıtaplar, e-gazeteler, e-tezler, e-kütüphaneler, vd.</i>
14:55-15:10	Ara
15:10-16:00	4. Elektronik Bilgi Kaynakları II
16:10-16:55	<i>Uygulama II: Bibliyografik ve tam metin veri tabanları</i>
5 Eylül 2000 Salı	
09:30-10:20	5. Arama Motorları: Bilgi Keşfetme ve Erişim Araçları
10:20-11:05	<i>Uygulama III: Alta Vista, Yahoo!, Lycos, Dogpile, Arabul, Netbul, vd.</i>
11:05-11:20	Ara
11:20-12:10	6. Elektronik Bilgi Hizmetleri
12:10-13:20	Yemek arası
13:20-14:10	7. Elektronik Derme Yönetimi
14:10-14:55	<i>Uygulama IV: Danışma, önünel duyuru, elektronik belge sağlama ve ipindekiler sayfası hizmetleri</i>
14:55-15:10	Ara
15:10-16:00	8. Elektronik Bilgi Kaynaklarının Sağlanmasında ve Kullanımında İşbirliği ve Konsorsiyumlar
16:10-16:55	<i>Uygulama V: Konsorsiyumlar ve Lisans Anlaşmaları</i>
19:30-21:30	Kokteyl (Sheraton Oteli, Kavaklıdere) <i>Ebsco Türkiye'nin katkılarıyla</i>
6 Eylül 2000 Çarşamba	
09:30-10:20	9. Elektronik Kütüphaneciliğin Ekonomisi
10:20-11:05	<i>Firma Sunumu (Nilüfer Saros-Erol Gökdoğan, Ebsco Türkiye)</i>
11:05-11:20	Ara
11:20-12:10	10. Elektronik Kütüphanecilik ve Entellektüel Mülkiyet Hakları
12:10-13:20	Yemek arası
13:20-14:10	11. Elektronik Kütüphanelerde Koruma ve Arşivleme
14:10-14:55	<i>Uygulama VI: Elektronik Arşivleme Projeleri</i>
14:55-15:10	Ara
15:10-16:00	12. Elektronik Yayınların Kataloglanması ve Dizinlenmesi
16:10-16:55	<i>Uygulama VII: Metadata Editör ve Yaratıcıları</i>
7 Eylül 2000 Perşembe	
09:30-10:20	13. Elektronik Kütüphanecilik Alt Yapısı
10:20-11:05	<i>Uygulama VIII: İnternet, intranet uygulamaları</i>
11:05-11:20	Ara
11:20-12:10	14. Elektronik Kütüphanelerde Erişim Yönetimi
12:10-13:20	Yemek arası
13:20-14:10	15. Elektronik Kütüphaneler ve Otomasyon Yazılımları
14:10-14:55	<i>Firma Sunumu (Semra Polat, Total Bilişim Teknolojileri)</i>
14:55-15:10	Ara
15:10-16:00	16. Elektronik Kütüphanelerin Kurulması ve Yönetimi
16:10-16:55	<i>Uygulama IX: Örnekolay</i>
19:30-22:00	Kokteyl ve Akşam Yemeği (Yer: Beyaz Ev, Beytepe) <i>Sweets & Blackwell'in katkılarıyla</i> Not: Şehirden servis 19.00'da Sıhhiye Köprüsü üzerinden kalkacak ve Bahçelievler Son Durak'a da uğrayacaktır.
8 Eylül 2000 Cuma	
09:30-10:20	17. Elektronik Bilgi Yönetimi
10:20-11:05	Tartışma
11:05-11:20	Ara
11:20-12:10	Değerlendirme
12:10-12:40	Öneriler ve Kapanış

Ek 2. Elektronik Kütüphanecilik Semineri Süresince Erişilebilen Elektronik Kaynaklar

Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Kütüphanecilik Bölümü

"Elektronik Kütüphanecilik" Semineri

4-8 Eylül 2000, Beytepe, Ankara

İnternet'ten Erişilen Elektronik Bilgi Kaynakları

Amazon.com İnternet kitapçısı

[Ariadne](#) Kütüphaneciliğe ilişkin elektronik dergi.

[Booklist](#) Kitap eleştirisi.

Çeşitli kütüphanelerin çevrimiçi katalogları (Bilkent Üniversitesi, Milli Kütüphane vd.)

[DIALOG](#) 500'e yakın bibliyografik/tam metin veri tabanı (Şifre gerekli)

[Encyclopaedia Britannica](#)

Encyclopedia.com

IDEAL: International Digital Electronic Access Library (Academic Press, W.B.Saunders, Churchill Livingstone, Bailliere Tindall dergilerini içermektedir.)

[JSTOR: Journal Storage Online](#) (200 civarında sosyal ve insani bilimler dergisinin ilk sayılarından itibaren tam metinlerinin yer aldığı bir elektronik derme.)

MEDLINE PubMed ve İnternet Grateful Med

[Oxford English Dictionary](#)

[Türkiye Standart Kataloğu](#)

Hacettepe Üniversitesi Kütüphanesi Aracılığıyla Erişilen Elektronik Veri Tabanları

ULAKBİM aracılığıyla erişilen veri tabanları (Web of Science vd.)

<http://atlas.ulakbim.gov.tr:8590/>

[ERIC](#) (ERIC veri tabanı, eğitim konusuyla ilgili makele, doküman ve yayınları kolaylıkla tarama olanağı sunmaktadır. Veri tabanında, Resources in Education (RIE) dokümanları ve 750'den çok eğitimle ilgili dergiyi içeren Current Index to Journals in Education (CIJE) makaleleri ve 850'nin üzerinde ERIC Digest dokümanlarının tam metinlerini içerir.)

[GALENet](#) (Expanded Academic Index, Business File ve diğer veri tabanları)

[Expanded Academic ASAP \(International Ed.\) \(Gale\) 1980 -](#) (Sanattan sosyal ve beşeri bilimlere, bilim ve teknolojiye kadar bütün disiplinlerde araştırma gereksinimini karşılayan akademik düzeyde dergiler ve gazeteleri içeren bir veri tabanıdır.)

[Gale Group General BusinessFile International \(Gale\) 1980 -](#) (Endüstri, ticaret, yönetim, ekonomi ve politika konularındaki son gelişmelere ilişkin broker araştırma raporları, ticari yayınlar, gazeteler, dergiler ve rehberlerin tam metinlerine erişim mümkündür.)

[MathSciNet](#) (American Mathematical Society tarafından hazırlanan matematikle ilgili derleme ve makaleler içeren bir veri tabanı.)

[MEDLINE NLM-Internet Grateful Med](#) (MEDLINE ABD ve 70 farklı ülkede basılan 4000'den fazla tıp ve sağlık bilimlerine ilişkin süreli yayınları indeksleyerek bibliyografik kayıt ve özlerini verir. 1966'dan günümüze 10 milyonun üzerinde bibliyografik kayıt içermektedir.)

[ProQuest](#) (Eğitim, insan bilimleri, sosyal bilimler, güzel sanatlar ve tıp alanlarındaki dergilere tam metin erişim olanağı sunmaktadır.)

[Science@Direct](#) (Elsevier Science dergilerine tarama ve tam metin erişimi sağlayan bir veritabanıdır. Ayrıca güncel duyuru hizmeti de verilmektedir.)

[Web of Science \(ISI\)](#) (Web of Science (WoS), ISI tarafından yayınlanan SCI ve SSCI'nin Internet erişim arayüzüdür. Bu veri tabanı yalnızca ilk yazardan değil, diğer yazarlardan da atıf taraması yapma olanağı sunmaktadır.)

Bibliyografik ve Tam Metin Elektronik Veri Tabanları, Elektronik Dergiler

[Cambridge Scientific Abstracts](#)

[INFOTRAC](#)

[EBSCO](#) Information Services (Çeşitli alanlardan bibliyografik ve tam metin bilgilerin yer aldığı bir servis.)

[Emerald Library](#) Çeşitli alanlardan tam metin dergilerin yer aldığı bir veritabanı (Şifreler 5 Eylül 2000'e kadar geçerli)

[GaleNet](#) Biography Resource Center + The Complete Marquis Who's Who -----Literature Resource Center - LRC, Scribner, Twayne US, Twayne English, and Twayne World Authors

[TDNet](#) (Teldan şirketince sağlanan elektronik dergi koleksiyonu.)

[ProQuest](#)

[SilverPlatter](#)

[Swetsnet Navigator](#)

Ek 3. Genel Değerlendirme Formu

H.Ü. Kütüphanecilik Bölümü

Elektronik Kütüphanecilik Semineri

4-8 Eylül 2000, Beytepe, Ankara

Genel Değerlendirme Formu

Lütfen aşağıdaki hususlarla ilgili görüşlerinizi belirtiniz.

Geliştirilmesi

Çok iyi İyi gerekli Zayıf

Konferans öncesi

İletişim

Web hizmetleri

Konaklama Rezervasyon

Konferans esnasında

Yönlendirme

Personelin ilgisi

Konaklama ve ulaşım

Laboratuvar

Derslik

İkramlar

Resepsiyonlar

Uygulamalar

Genel değerlendirme

Genel memnuniyet (içerik, uygulamalar, vd.)

Önereceğiniz diğer seminer konuları:

.....

Seminere yönelik öneriler:

.....

Formun arkasını da kullanabilirsiniz.

Ek 4. Değerlendirme Formu

H.Ü. Kütüphanecilik Bölümü

Elektronik Kütüphanecilik Semineri

4-8 Eylül 2000, Beytepe, Ankara

DEĞERLENDİRME FORMU

Oturumun adı: _____ **Tarih:** _____

Lütfen aşağıdaki hususlarla ilgili görüşlerinizi belirtiniz.

Geliştirilmesi

İçerik Çok iyi İyi gerekli Zayıf

Yararlı materyali kapsıyor

İlgi ve ihtiyaçlarıma uygun

İyi düzenlenmiş

Uygun düzeyde sunuldu

Etkili aktiviteler

Yararlı slayt ve notlar

Geliştirilmesi

Sunuş Çok iyi İyi gerekli Zayıf

Eğitcinin konuyla ilgili bilgisi

Eğitcinin sunuş stili

Eğitcinin materyali anlaşılır

bir biçimde sunması

Eğitcinin sorulara verdiği

cevaplar

Bu oturumu daha da geliřtirmek için önerileriniz:

Başka açıklama ve önerileriniz:

Bu oturumun tamamını nasıl değerlendirirsiniz?

Çok iyi İyi Orta Zayıf